

همکاری جامع ایران و چین: پیامدهای آن برای آمریکا

با امضای این سند، آمریکا و کشورهای همسوی آن به این اتفاق واکنش نشان دادند. یادداشت حاضر به این سوال می‌پردازد که همکاری جامع ایران و چین چه پیامدهایی برای آمریکا به همراه خواهد داشت.

با امضای سند همکاری جامع ایران و چین، دولت آمریکا و شرکایش به نوعی مخالفت خود را از این اتفاق مهم اعلام کردند. زمانی که رهبر معظم انقلاب اسلامی در تاریخ ۳ بهمن ۱۳۹۴ و در دیدار با رئیس‌جمهور چین اشاره به تمایل و نگاه به شرق در ایران در مقابل غرب کردند و فرمودند روابط استراتژیک ۲۵ ساله با چین کاملاً درست و حکمت‌آمیز است (۱)، قابل پیش‌بینی بود که با امضای این سند، آمریکا و کشورهای همسوی آن به این اتفاق واکنش نشان دهند. هدف این نوشتار ضمن بررسی این همکاری مهم، پاسخ به این سوال نیز می‌باشد که همکاری جامع ایران و چین چه پیامدهایی برای آمریکا به همراه خواهد داشت.

همکاری جامع ایران و چین

در متن هجده‌صفحه‌ای از سند این همکاری که در سال گذشته منتشر شد، آمده است که گسترش همکاری دوجانبه اقتصادی و تجاری، تعامل بخش خصوصی و مناطق آزاد، افزایش اثرگذاری در حوزه‌های فناوری و گردشگری، مشارکت راهبردی در حوزه‌های اقتصادی، همکاری دانشگاهی و فناوری و علمی، بازنگری در همکاری‌های اقتصادی، حمایت از مواضع یکدیگر در مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی، همکاری در مبارزه با تروریسم، گسترش همکاری نظامی و دفاعی و همکاری در زمینه‌های دیگر به‌عنوان ده هدف اصلی این توافق همکاری جامع و راهبردی خواهد بود (۲).

پیامدهای همکاری جامع برای آمریکا

با فروپاشی شوروی و پایان نظام دوقطبی، آمریکا مدعی کسب جایگاه قدرت بدون رقیب و قدرتمندترین دولت در نظام بین‌الملل گردید تا خود را بازیگری که توانایی جهت‌دهی به قواعد و رویه‌های بین‌المللی را به تنهایی داراست معرفی کند. با این همه سایر قدرت‌های بزرگ جهانی و منطقه‌ای با به چالش کشیدن آمریکا، تلاش‌های خود را برای تغییر این شرایط، با برنامه‌ریزی‌های بلند مدت و استراتژیک در سطوح منطقه‌ای و جهانی ادامه دادند. با پیروزی انقلاب اسلامی و سیاست‌های تغییر وضع موجودی که ایران آن را به خصوص در سطح منطقه دنبال می‌کرد، روند نظام منطقه‌ای به سمتی پیش رفت که منافع آمریکا در سایه ظهور ایران به عنوان قدرت منطقه‌ای کاهش یافت. بنابراین آمریکا نیز در دهه‌های اخیر با استراتژی‌های اعمال تحریم، جنگ نرم، جنگ اقتصادی و جنگ نیابتی در غرب آسیا در تلاش می‌باشد تا از نقش

آفرینی و پیشرفت ایران ممانعت کند. همچنین با ظهور ساختار یک چند قطبی چین توانست خود را به عنوان یکی از قدرت‌ها و کارگزاران اصلی نظام بین‌الملل معرفی کند و در همین راستا به صورت مستمر و تدریجی با افزایش توانمندی‌های خود در زمینه‌های اقتصادی، نظامی، سیاسی و فرهنگی فاصله خود را با آمریکا در این عرصه رقابتی کمتر کند و تهدیدی جدی برای جایگاه آمریکا در ساختار نظام بین‌الملل باشد. چین به عنوان قدرت نوظهور جهانی که توانایی‌های بالقوه برای تبدیل شدن به ابرقدرت و اشغال جایگاه فعلی آمریکا دارد، باعث نگرانی مقامات آمریکایی شده است. با این اوصاف باید اشاره کرد که ایران و چین با توجه به اهداف ده گانه‌ای که در این همکاری راهبردی دنبال می‌کنند برخی مزایا و اهداف بلند مدت برای خود ترسیم کرده‌اند که با بررسی این مزایا و اهداف به خوبی می‌توان متوجه شد که در راستای اجرایی شدن مولفه‌های این همکاری چه پیامدهایی برای آمریکا قابل پیش‌بینی می‌باشد و چرا سیاستمداران آن از این همکاری جامع نگران اند.

مزایا همکاری جامع برای ایران

بهبود وضعیت صادرات کالا؛

توسعه صنایع داخلی؛

بی اثر کردن تحریم‌های آمریکا؛

افزایش بهره‌وری از منابع نفت و گاز؛

استفاده از حضور تاثیر گذار چین در سازمان‌ها و نهادهای اقتصادی؛

بهبود وضعیت اقتصادی؛

دفع تهدیدهای امنیتی؛

خرید و فروش تسلیحات نظامی و دفاعی؛

اهداف کلان:

گسترش دیپلماسی اقتصادی؛

برخورداری از حمایت سیاسی و دیپلماتیک چین در شورای امنیت و نهادهای بین‌المللی؛

ارتقا جایگاه منطقه‌ای؛

حضور پررنگ منطقه‌ای چین و حمایت فعال‌تر از ایران در تحولات منطقه‌ای؛

تغییر موازنه منطقه‌ای به نفع خود و شرکای منطقه‌ای با حضور فعال چین در غرب آسیا؛

افزایش توان بازدارندگی در برابر دشمنان؛

مزایای همکاری جامع برای چین:

و حداکثر سازی منافع اقتصادی و توسعه‌ای؛
سازی امنیت و منافع امنیتی؛
ارتقا جایگاه و حضور فرا منطقه‌ای؛
ایجاد روابط استراتژیک با قدرت‌های فرا منطقه‌ای؛

اهداف کلان چین:

مخالفت با ساختار فعلی نظام بین‌الملل (یک چند قطبی) به صورت تدریجی؛
تلاش برای تقویت تکثر در ساختار نظام بین‌الملل؛
ممانعت از تحدید کارگزاری موثر و تقویت موقعیت این مهم به‌عنوان یک قدرت بزرگ اقتصادی؛
توسعه مستمر اقتصادی و ارتقا آن به جایگاه اول اقتصاد جهانی؛
تقویت و حداکثر سازی منافع سیاسی و مشارکت در مدیریت روندهای بین‌المللی؛
حضور فعال‌تر در مناطق تحت نفوذ آمریکا در راستای تغییر موازنه قدرت از طریق همکاری با قدرت‌های آن منطقه؛

بنابراین با توجه اهداف و مزایای این همکاری برای دو کشور ایران و چین، باید اذعان کرد جمهوری اسلامی ایران با مزایایی که از این همکاری به دست می‌آورد می‌تواند از جایگاه چین در نظام بین‌الملل به خصوص در نهادهای بین‌المللی همچون شورای امنیت در راستای مقابله با سیاست‌های یکجانبه آمریکا استفاده کند و همچنین با بهبود شرایط اقتصادی در راستای همکاری با چین، به نحوی تحریم‌های آمریکا را خنثی کند. همچنین ایران در تلاش است در سطح منطقه با توجه به تجربه موفق همکاری با روسیه در بحران سوریه، با فعالیتهای مشترک امنیتی با چین همچون مبارزه با تروریسم، جایگاه منطقه‌ای خود را ارتقا دهد و هر چه بیشتر تاثیر گذاری خود را در منطقه و حمایت از شرکای راهبردی را گسترش دهد. چین نیز در سطح بین‌الملل در تلاش است کارگزاری موثر آمریکا را با فعالیتهای سیاسی و اقتصادی خود تحت شعاع قرار دهد و همچنین قصد دارد به صورت تدریجی فاصله خود را با این کشور در نظام بین‌الملل کم کند. در سطح منطقه‌ای نیز این کشور به دنبال افزایش توان بازیگری در مناطق تحت نفوذ آمریکا می‌باشد تا از این فرصت

استفاده کند و موازنه قدرت را به نفع خود تغییر دهد. که این اتفاقات همگی باعث خدشه دار شدن جایگاه و نفوذ آمریکا در سطح منطقه و نظام بین‌الملل خواهد شد و این کشور هر چه بیشتر شاهد افول قدرت خود به دست قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای خواهد بود.

نتیجه‌گیری

به عقیده نگارنده با توجه به مطالبی که در راستای اهداف اصلی همکاری ایران و چین و همچنین مزایا و اهداف کلان دو طرف همکاری بررسی شد، به خوبی مشهود است که منافع آمریکا در عرصه بین‌الملل و نظام منطقه‌ای غرب آسیا در حال کم رنگ‌تر شدن است. زیرا چین در تلاش است جایگاه خود را عرصه‌های اقتصادی، سیاسی و نظامی کم‌تر کند و همچنین با امضای این سند به جهان نشان داد یکی از کارگزاران اصلی نظام بین‌الملل است که می‌تواند بر خلاف خواسته‌های آمریکا کنشگری کند. همچنین پیامدهای این توافق در مورد ایران برای آمریکا نیز به این صورت است که ایران در تلاش است با دور زدن و بی اثر کردن تحریم‌ها جنگ اقتصادی و فشار حداکثری را پیروز شود و همچنین با حمایت چین در نهادها و سازمان‌های بین‌المللی به اهداف کلان خود دست یابد. لازم به ذکر است با بهبود وضعیت اقتصادی و ارتقا توانمندی‌های نظامی و دفاعی ایران، این قدرت منطقه‌ای می‌تواند هرچه بیشتر بازیگری فعال‌تری داشته باشد که باعث خواهد شد آمریکا منافع خود را در غرب آسیا کم رنگ‌تر ببیند.

منابع

۱. ۸۰۶۵۰۱۹۶۵/./://.

۲. ویرایش نهایی برنامه همکاری های جامع (۲۵ ساله) ایران و چین، خرداد ۱۳۹۹